

64983

Shod zaupnih mož
v Ljubljani.

„Narodna stranka“ na Kranjskem.

Izdal

dr. Karl vitez Bleiweis-Trsteniški.

Ponatis iz „Slovenskega Naroda“.

V Ljubljani.

Tiskala in založila „Narodna Tiskarna“.

1895.

Štamparstvo 27, 95

Shod zaupnih mož

v Ljubljani.

„Narodna stranka“ na Kranjskem.

Izdal

dr. Karl vitez Bleiweis-Trsteniški.

Ponatis iz „Slovenskega Naroda“.

Bleiweis
V Ljubljani.

Tiskala in založila „Narodna Tiskarna“.

1895.

64983

25.4.35

030026588

Shod zaupnih mož v Ljubljani. — „Narodna stranka“ na Kranjskem.

Dne 29. listopada 1894. leta je bil v Ljubljani shod slovenskih in istrsko-hrvatskih zaupnih mož. Na posebno povabilo so se bili zbrali sami taki možje, ki že javno delujejo za plošnji blagor slovenskega naroda ali ki srčno žele, da bi čim preje samosvoj in srečen postal v svoji domovini. Bilo jih je skoro pol tisoč veljavnih rodoljubov iz raznih slovenskih pokrajin. Posvetovavši se o političnem položaji in o tem, kakó se je Slovincem in istrskim Hrvatom v bližnji bodočnosti ravnati in za kaj se jim je na političnem polji v prvi vrsti potezati, izjavili so na kratko v resolucijah svoja načela in sedaj najpotrebnejše težnje slovenske politike.

Na tem shodu pa so še posebe zaupni možje s Kranjskega — in bilo jih je nad štiristo —

jednoglasno izrekli, da hočejo zanaprej združeno delovati po smislu resolucij pod starim imenom slovenskih rodoljubov kot „narodna stranka“. Izvolili so si petnajst rodoljubov, bivajočih v Ljubljani, ki bodo kot izvrševalni odbor narodne stranke stalno morali delovati za izpolnitev resolucij, sklepov in želja zbora zaupnih mož. Zvrševalnemu odboru stojé ob strani deželni in državni poslanci „narodne stranke“ in zaupni možje posameznih sodnih okrajev, in to bode odbor zaupnih mož, ki naj odločuje v vseh važnejših vprašanjih. Po občinah pa bodo občinski zaupni možje širili narodno zavest in politično zanimanje, ob enem pa gojili živo zvezo z okrajnimi zaupnimi možmi ter z izvrševalnim odborom. Tako bode imela „narodna stranka“ glavo, srce in ude v mejsebojni zvezi, ona bode organizovana, kakor mora biti vsaka stranka, ki hoče res kaj doseči in si veljavo zadobiti.

Tej knjižici namen je, da resolucije shoda zaupnih mož in govore poročevalcev k posameznim točkam ponese v slovenski svet. Iz vsega rodoljubno občinstvo razvidi, na kaj se čuti ta čas vezano zlasti „narodna stranka“ na Kranjskem. Na pravem potu je. Naj se jej vsak pridruži z vsem rodoljubjem, da bode kakor močna in čvrsta vojska branila vsemu narodu, kar je še njegovega, in mu zopet pridobila, kar je izgubljenega! Bog in narod!

Resolucije shoda zaupnih mož.

I.

Vsi za ohranitev slovenskega in hrvatskega naroda in njegove zemlje, za gojitev in nekršeno javno veljavo slovenske in hrvatske narodnosti, slovenskega in hrvatskega jezika vneti Slovenci in istrski Hrvatje, katerim je zlasti tudi pri srci, da se s primernimi sredstvi razvija kulturna vzajemnost z drugimi slovanskimi plemeni, naj se za odločno in neomahljivo delo v ta namen združijo in organizujejo po vseh slovenskih pokrajinah in v Istri.

II.

Slovenci, težечи po narodni avtonomiji, in istrski Hrvatje naj za sedaj v svoj politični in parlamentarni program vsprejmo vse one težnje, katere so določili slovenski in istrsko-hrvatski poslanci na shodu dne 2. oktobra 1890 v Ljubljani, katere pa še do danes niso izpolnjene.

Slovenskemu in hrvatskemu uradovanju vlada več ali manj očito še vedno nasprotuje ter namešča v slovenskih pokrajinah in v Istri pri sodnih, kakor pri političnih in drugih oblastvih uradnike, našej narodnosti protivne, ne da bi bili niti vselej zmožni slovenskega, oziroma hrvatskega jezika v govoru in pisavi in ne da bi to zmožnost na zanesljiv način izkazali.

Vlada tudi ne čuva nad tem, da bi se oblastva v poslovanji s slovenskim in hrvatskim prebivalstvom posluževala slovenskega, oziroma hrvatskega jezika. Le-to se opazuje skoro brez izjeme pri administrativnih oblastvih vseh stopinj in še celo v kronovini kranjski.

Dopušča se dalje, da najvišje sodišče in višji deželni sodišči nasproti obstoječim zakonom in naredbam v slovenskih in hrvatskih pravnih stvareh ne izdajajo razsodb in odlokov v slovenskem, oziroma hrvatskem jeziku in da se pri sodiščih prve stopinje, osobito izven kronovine kranjske, s slovenskimi in hrvatskimi strankami nasproti mnogim, v smislu člena 19 tem. zak. izdanim naredbam sestavljajo zapisniki in izdajajo razsodbe in odloki v nemškem ali italijanskem jeziku, in da se v ravno teh jezikih izdajajo obtožnice proti slovenskim in hrvatskim obdolžencem in vodijo obravnave, porotne in druge, celó s pripomočjo tolmačev. Tudi se pri višjih deželnih sodiščih ne imenuje zadostno število slovenščine, oziroma hrvaščine zmožnih votantov, kar občutno krati hitro in dobro judikaturu. Nadalje se opazuje, da se iz slovenskega Štajerja sistematično izrivajo slovenski sodni uradniki, čeprav so večkrat domačini.

Ljudska šola še vedno ni vrejena na podlagi verskega izpovedanja in z izključljivo maternim kot učnim jezikom, pač pa so ljudske šole osobito na slovenskem Koroškem skoraj do cela nemške; slovensko

prebivalstvo v Trstu in Gorici istotako za svoje otroke že več let brez uspeha zahteva slovenskih šol, in v javne, kakor tudi zasebne nemške in italijanske ljudske šole se vsprejemajo slovenski in hrvatski otroci.

V Istri je posebno velik nedostatek hrvatskih, oziroma slovenskih ljudskih šol, ter se hrvatski in slovenski otroci mučijo z italijanskim poukom.

Te za kulturno državo v mnogem oziru nečastne razmere na polji ljudskega šolstva imajo se prej kot prej odpraviti.

Dopušča in po javnih funkcionarjih se naravnost podpira pogubljivo germanizatorno delovanje nemškega „schulvereina“, ki načeloma zastavlja svoje moči za protikatoliško in protislovensko šolo, kakeršen namen ima tudi nič manj obsodbe vredna „lega nazionale“. Zategadelj in dokler se te krivične razmere temeljito ne izpremené, je vsakemu zavednemu Slovencu in Hrvatcu prva dolžnost, da se s polno ljubeznijo okleneta naših predragih nam družeb sv. Cirila in Metoda, ki ju s tem goreče priporočamo vsemu slovenskemu in hrvatskemu narodu; hkrati pa se odločno protestuje zoper to, da se mora v Slovincih, to zlasti izven Kranjske, in v istrskih Hrvatih skoro povsod še vedno zgolj narodna požrtovalnost boriti za ono pravično vrejeno ljudsko šolstvo, katero ustanavljati, vzdrževati in braniti je dolžnost javnih, po zakonu poklicanih faktorjev.

Istotako se je nam potegovati, da se zakonitim potom zabrani, da bi se v ljudske šole vsprejemali otroci, ki niso veščji učnemu jeziku, dasi imajo pri roki šole z maternim učnim jezikom.

Vrhu tega se je v najnovejšem času za Štajersko izvršilo imenovanje v nadzorstvo za ljudske šole, po katerem se tamošnje slovensko ljudsko šolstvo naravnost v nevarnost postavlja.

Za štajerske in koroške Slovence je pa sploh vitalnega pomena, da se deželni šolski sveti v smislu Ljubljanskega programa z dné 2. oktobra 1890 razdelé ter tako odstrani terorizovanje Slovencev po brezozirnih nemških večinah v dotičnih deželnih šolskih svetih.

Ravno tako se naše srednje šolstvo od strani vlade zanemarja ter se odklanja ne samo potrebna ustanovitev slovenskih srednjih šol ter hrvatske gimnazije v Pazinu, nego celo ustanovitev slovenskih oziroma hrvatskih vsposednic na nižjih oddelkih gimnazij v Celji, v Gorici, Trstu, Pulji in Kopru. In na realki Ljubljanski je vsposednica za Slovence le v tem različna od vsposednice za Nemce, da se veronauk počuje slovenski ter je slovenščina obvezen učni predmet. Narodne srednje šole ali vsposednice so potrebne zlasti zaradi tega, ker se drugače protivno členu 19. tem. zak. sili slovenska in hrvatska deca v pripravljalne razrede ter se takó Slovenci in Hrvatje postavljajo v drugo vrsto narodov.

Za nujno potrebno se smatra, da ustanovi vlada v Ljubljani strokovno šolo za stavbinski obrt, oziroma da ustanovi višjo državno obrtno šolo s stavbinsko-tehničnim značajem s slovenskim učnim jezikom.

Meščanske, niti trgovske slovenske šole nimamo.

Naglašajoč te zahteve kakor najnujnejše, pozivljejo se slovenski in hrvatski deželni in državni poslanci, da se združeni z vso odločnostjo potezajo za izpolnjenje teh zahtev ter za to, da se odpravijo navedene, našej narodnosti škodljive, zakonom in naredbam protivne razmere. Oni se dalje pozivljejo, da se v pospeševanje in olajšavo povoljnega rešenja teh zahtev potezajo za izvršitev vseh, v omenjenem programu z dné 2. oktobra 1890 nasvetovanih sredstev.

Delovati je torej povesod na to, da se poverijo z deželno-zborskimi ali državno-zborskimi mandati samó taki možje, ki se zavežejo, odločno in dosledno zastopati označene narodne težnje.

III.

Sploh bodi vsakega Slovenca in Hrvata dolžnost, da izvršuje svoje politične pravice v smislu tega programa, da svojemu jeziku daje veljavo pri vsaki priliki in da snuje ali podpira socijalna, kulturna in gmotna podjetja narodnih Slovencev in Hrvatov.

IV.

Koalicija parlamentarnih strank, podpirajoča vlado, katera zahteva, da mirujejo večja politična vprašanja, kakeršno je brez dvojbe tudi narodno vprašanje, je izvršenju našega narodnega programa kvarna, in vsi naši zastopniki bi jo morali pobijati. Postopanje slovenskih državnih poslancev, stojećih izven koalicije, se torej odobrava, koalirani slovenski poslanci, kateri so se zavezali izstopiti iz koalicije, če se jim od vladne strani ne da poročta za ugodno rešitev narodnih teženj, se pa pozivljejo, da izstopijo iz koalicije, in to ne samo radi tega, ker se to poročto ni dalo in se ga tudi v bodoče ni nadejati, nego tudi zato, ker se s koalicijo načelno vzdržuje protislovanski sistem. Najnovejši dogodki proti dvojezičnim napisom na sodnih posloppjih v Istri pričajo, kako protivna je koalicija narodni jednakopravnosti in dokazujejo, da slovenski, v koaliciji stojeći poslanci še tej trohi jednakopravnosti do veljave pripomoči ne morejo.

V.

Slovenci in istrski Hrvatje kot versko-nravstveno in dinastično čuteči narod zahtevajo izvedbo politične jednakopravnosti, zlasti uvedbo občne volilne pravice in pravično uredbo volilnih okrajev. Dalje naj se vsa skrb obrača na zdrav napredek narodnega gospodarstva, zlasti na nezavisnost od tujega kapitala, podpi-

raje slovenske in hrvatske posojilnice in hranilnice, katerim bodi mestna hranilnica Ljubljanska središče — in na izboljšanje gospodarskih razmer poljedelskega, trgovskega, obrtnega in delavskega stanu.

V tem oziru se z veseljem pozdravlja krščansko-socialno gibanje.

VI

Konstatuje in obžaluje se, da se je deloma osobito na Kranjskem zapustil slovenski narodni program, a ustvaril drug program, v katerem se slovenska narodnost ne nahaja kot smoter in kateri daje potuho popustljivosti in brezbržnosti v narodnih vprašanjih, kakor osobito na obžalovanja vreden način dokazuje od slovenskega deželnega odbora kranjskega izdana in od one strani odobravana prepoved samoslovenskih uličnih napisov v Ljubljani.

Priznavajo se pa načela katoliške vere kot trden temelj razvoju slovenskega naroda, ter se izreka želja, da bi na tej in na narodni podlagi zložno sodelovali vsi Slovenci v težkem boju za narodov obstanek..

VII.

Sedaj organizovano delovanje v vse te namene na Koroškem, Primorskem in Štajerskem naj pripoznajo in krepko podpirajo vsi Slovenci in Hrvatje.

Na Kranjskem pa naj se v iste namene združijo in organizujejo vsi Slovenci pod starim ime-

nom slovenskih rodoljubov kot „narodna stranka“; njeno delovanje naj vkupno z odborom zaupnih mož vodi izvršilni odbor v Ljubljani, kateri bode tudi v neprestani delavni dotiki in vzajemnosti s političnimi vodstvi izvenkranjskih Slovencev, oziroma istrskih Hrvatov.

V dosego organizovanja narodnega dela in vzajemnosti med nami v vseh pokrajinah naj se skrbi za jednotno postopanje narodnega časnikarstva in za krepko podporo istemu v duševnem in gmotnem oziru. Posebno naj se skrbi za ustanovo skupnega organizacijskega fonda.

Naša narodnost. „Narodna stranka“.

(Poročilo gospoda **Luke Svetec-a** k predlaganim resolucijam I., V. (deloma), VI. in VII. (deloma).

Častita gospôda!

Govoriti mi je najprej o prvi točki. Slišali ste jo, prebrala se Vam je in jaz le na kratko omenjam, da je v nji zapopaden klic, da se zberemo in združimo vsi v obrambo slovenske narodnosti, v obrambo svojega narodnega jezika, v to, da našemu jeziku pridobimo veljavo povsodi v javnem življenju, kakoršna mu gre po postavi. Častita gospoda! Jaz mislim, da mi tega ni treba na široko dokazovati, da je tak narod, kogar jezik nima ve-

ljave v javnem življenji, obsojen na narodno smrt. Mi pa tega nečemo, mi hočemo, da naš narod živi in napreduje. Torej kličem vsem: Združimo se v skrbi za svojo narodnost, združimo se pa tudi dušno z našimi slovanskimi brati. (Dobro!) Gospoda moja! Ta zveza je bistvene važnosti. (Istina!) Tej zvezi se imamo zahvaliti, da je naš slovenski jezik v kratkem času, bi rekel komaj v kakih par desetletjih napredoval do take stopinje, do katere je nemški jezik potreboval mnogo stoletij. Le zveza z naprednejšimi narodi slovanskimi in njih zastopniki nam je olajšala naš boj in omogočila v kratkem času toliko napredovanja. Mi Slovenci smo majhen narod, zato je le, če ostanemo živa veja na mogočnem deblu slovanskem, le tedaj se moremo nadejati boljše prihodnosti (Živio!) Častita gospoda! — Naši protivniki tudi dobro vedo, kake važnosti je ta zveza za nas, Slovence! Zato skušajo nas od tega odvrniti in nam obtežiti tako zvezo s tem, da nas na vse mogoče načine obrekujejo, — da nam celo podtikajo politični panslavizem, na katerega mi niti v sanjah ne mislimo. (Dobro!) To, častita gospoda, nam ravno dokazuje, kako važna zveza je zveza naša z drugimi Slovani v Avstriji in da se te zveze kolikor mogoče krepko držimo, to nam priporoča I. resolucija. — Častita gospoda, da Vas ravno sedaj kličemo v tako druženje, ki je navedeno in omenjeno v prvi točki, vzrok je to, da so

se naše politične razmere v najnovejših časih zelo zelo na slabo obrnile. Za grofom Taaffejem, kateri nam sicer tudi ni bil posebno naklonjen, kateri je pa za nas imel to dobroto, da je malo v kot potiskal nemške levičarje, naše najhujše nasprotnike in da jih ni pustil do nadvlade, to moja gospoda, je dobrota, katere mu pač ne bomo pozabili — žalibog on je padel, nastala je koalicija in veste, kaj to pomeni?! — Prišli so do vlade spet najstrastnejši protivniki naši, stari nasprotniki in vrhu tega si je koalicija postavila za svoj program varovati narodno posest. To se pravi: Nemcem in Lahom ohraniti tudi za naprej njih krivično posest (Dobro!) in zadržavati narodno ravnopravnost, do katere imamo po postavi trdno pravico in za katero smo se dozdej, že več ko 25 let na vso moč potegovali. To zadržavati, ter združevanje narodov slovanskih braniti, to je poglobitni namen koalicije. Koalicija pomeni res prevrat, pa za nas ne na bolje, ampak na slabše, ter bi si naši nasprotniki svojo prevago radi ohranili še za daljno prihodnost. To je vzrok, da zdaj glasno odmeva od jednega kraja do drugega klic: „Na noge, branimo se!“ (Dobro! Živio!)

Toliko o točki I.! Preidem zdaj k prvima dvema vrstama V. točke, namreč: „Naj se obrača naša skrb tudi na to, da se ohrani v našem narodu verskonravstveni in dinastični čut.“ Kar se tiče te točke, mislim, da je ni treba na dolgo zagovarjati.

Naš narod je bil vedno zvest svoji veri in naša stranka ni storila nikdar kaj tacega, kar bi narodu slabilo verski čut. Nasprotno! Pri vsaki priložnosti, ko je narodna stranka očitno nastopala, bilo je prvo izkazati svoji veri spoštovanje, svojim duhovnikom čast. Kaderkoli je nastopilo pri kateri koli slavnosti kako narodno društvo očitno med narod, prva pot je bila v cerkev — (Istina!) in slavna gospoda! na prvo mesto smo posajali svoje duhovne pastirje. To je naš zagovor in ta naj nas opravičuje proti hujskanju in natolcevanju tistih, kateri ne nehajo očitati nam, da od vere odpadamo. Ljubezen do naroda obsega vse, kar je narodovega, torej tudi njegovo vero in naš narod je živoveren, zato je bo vsak pravi narodnjak to vero narodovo visoko cenil in spoštoval. Tudi, moja gospoda, kar se tiče dinastičnega čuta, mi ni treba mnogo govoriti. Zvestoba do svojega vladarja in dinastije je našemu narodu že urojena. Ko smo pred 10 leti slavili 600letnico, odkar je združena kranjska dežela z našo visoko vladarsko hišo, konštatovalo se je, da naš narod nikdar ni prelomil te zvestobe in kakor po Kranjskem, tako je bilo po vseh družih slovenskih pokrajinah, tako da lahko rečemo s pesnikom:

„Hrast se omaja in hrib,
Zvestoba Slovencu ne gane“

in kakor smo mi zvestobo do presvitle vladarske obitelji od svojega rojstva varovali in jo ohranili

dozdaj, tako naj jo ohranijo tudi naši mlajši: Torej, častita gospoda, Vam priporočam tudi ti vrsti, prvo in drugo od V. točke v pretres!

Sedaj pa pridemo do VI. točke. — Častita gospoda! Malo tesno mi je tukaj pri srcu in jako kočljivo je to vprašanje, zatorej prosim potrpljenja, če bi na primer preveč na dolgo raztegnil razgovor ali če bi mi kaka beseda ušla, katera se da zavijati. Obžalujem in gotovo vsi obžalujemo to, da se je zlasti pri nas na Kranjskem deloma zapustil narodni program, — da se je osnoval nek drug program; saj Vam naravnost rečem: program katoliškega shoda, katerega mi ne moremo po vsem potrditi, kajti ta program nima v sebi narodnostnega načela, narodnost temu programu ni smoter, in to je čisto naravsko! Ta program bi imel biti in je tudi verski program. V verskem programu pa, gospoda moja! že samo na sebi ne more biti narodnostno vprašanje na prvem mestu in to v resnici tudi ni. Ne bomo rekli, da niso zraven možje, ki so dobri rodoljubi, ali to niso vsled programa, to so oni po svojem rodoljubnem čutu; program jih na to ne veže, on je tak, da mu pristopi lahko vsak, tudi če ni naroden, če je v narodnosti mlačen, če je tudi narodnosti nasproten, vsak lahko pristopi temu programu; in tako, gospoda moja, se je žalibog tudi zgodilo. — Ponuja se Vam ravno v teh resnih časih vzgled in sicer ko je šlo za

jednojezične napise v Ljubljani: takrat se je ravno pokazalo, da tisti, ki stoje za omenjenim programom, ne morejo odločno braniti narodnega stališča. (Burni klici: nečejo, nečejo!) Častita gospoda! Ne bodete zamerili, če vam na kratko to razložim. — Mestni odbor Ljubljanski je z ozirom na to, da po družih mestih, kjer imajo Nemci večino, kjer so pa znatne slovenske manjšine kakor v Gorici, Celji, Trstu, z ozirom na to, da imajo po teh mestih le nemške ulične napise in da se Slovenci zastonj prizadevajo, da se tukaj napravijo napisi tudi slovenski, z ozirom na to je mestni odbor Ljubljanski sklenil tudi v Ljubljani napraviti samo-slovenske napise. (Dobre!) On je to utrjeval s tem, ker so Nemci, kjer so v večini, označili nemški značaj dotičnega mesta, čeravno ni popolnoma, temveč le deloma nemški, s tem, da so napravili samo-nemške napise, naj se označi v Ljubljani z napisi tudi to, da je Ljubljana slovensko mesto. Torej, slavna gospoda, to je storil mestni odbor ali bolje, hotel je storiti! Ali kaj se zgodi?! Ugovarja precej vlada. Vlada ima zmiraj dvojno mero, s katero meri drugače za Slovence, drugače za Nemce. (Res je, istina!) Dopustila je vlada to v Trstu, v Gorici, pri nas je ugovarjala. Ali mestni odbor je šel na višje mesto in upravno sodišče kot najvišje sodišče je spoznalo, da ima mestni odbor Ljubljanski pravico to storiti, — ali zdaj pride

naš deželni odbor in se postavi na vladno stališče, (velik nemir), na vladno stališče in prepove — ali izreče to za krivico, kar je najvišje sodišče spoznalo za pravico (Dobro!) Častita gospoda! To je gotovo le bilo mogoče, ker so v njem možje, spadajoči pod omenjeni katoliški program (Žalostno!) in ker so našli ravno od tiste stranke potuho. Drugače gotovo ni mogoče. — Tu imate vzgled, da ta program ni odločno naroden, ampak podpira narodno popustljivost, narodno mehko, narodno mlačnost! To pa še ni vse, ampak še drug vzgled Vam povem, — to je bilo brati te dni v časnikih. V deželnem šolskem svetu je bila namreč obravnava o sklepu našega dež. zbora, naj se pri nekaterih predmetih na višji gimnaziji slovenski jezik rabi kot učni jezik in tu je ravno jeden član te naše katoliške stranke (Čujte, čujte!), bi rekel jeden najodličnejših mož, jeden stebrov te stranke (Klici: dr. Klofutar!) — ne samo nasprotoval temu od deželnega zbora sklenjenemu predlogu, ampak je še povdarjal, da se tudi na nižji gimnaziji preveč slovenski uči (Tako? To je nečuveno! Drzno, sramotno!) in da bi bilo dobro to omejiti. (Kaj?! Vmes smeh in veselost.) Častita gospoda, ta stvar je premisleka vredna! Le mislimo si: deželni šolski svet se ima sedaj v kratkem prenoviti. Naj pride k temu članu še jeden jednak član od škofijstva in 2 taka člana od našega deželnega odbora, lahko si

mislimo, moja gospoda, kako se bode potem go-
dilo našemu slovenskemu šolstvu na Kranjskem in
kakošen vpliv bode to imelo na šolstvo po drugih
slovenskih pokrajinah. (Klici: in pa na vero tudi!)
Ali častita gospoda, še jeden vzrok je zakaj mi
temu programu ne moremo pritrditi. Rekel sem,
da je verski program — vendar moram omejiti ta
izrek, da rečem: imel bi biti verski program, — in
kot takemu bi mu mi kot narodnjaki ne naspro-
tovali. Ali ta program se je izvrgel v političen
program in sicer v tak politični program, da ga
nikakor ne moremo sprejeti. Izdalo se je namreč
geslo na katoliškem shodu in to se tudi razpravlja
še naprej po časnikih te stranke: „Škofje naj bodo
tudi naši politični voditelji!“ — To se pravi:
Škofje naj imajo tudi v posvetnih rečeh prvo be-
sedo! — Častita gospoda! To je stvar velicega po-
mena in vredna, da si jo natančno ogledamo!

1.) Kristus, naš Gospod ni tako učil, Kristus
je strogo ločil božje od posvetnega, dejal je sam:
„Dajte Bogu, kar je božjega, in cesarju, kar je ce-
sarjevega!“ On, ko ga je hotelo ljudstvo za kralja
narediti, se je skrtil (Tako je!) in pred Pilatom, ko
je bil obtožen, da hoče biti judovski kralj, je od-
govoril odločno: „Moje kraljestvo ni od tega sveta!“
(Dobro, dobro in plosk). Častita gospoda! Ako mi
z verskega stališča že ne moremo pritrditi temu
geslu, še manj pa 2.) z ozirom na nasledke. To

geslo, častita gospoda, ni novo, tako geslo se je izdajalo v srednjem veku (Klici: žalibog!), takrat so to trdili seveda v čisto drugih razmerah, takrat so rekli: „Papež je vladar celega sveta, papež imej povsod prvo besedo!“ — To je bilo pred mnogimi stoletji in tudi takrat so vsled tega nastali prepiri, nastale so zmešnjave, dolgoletni boji in vojne in nazadnje je zavladata mej posvetnjaki in mej duhovniki taka popačenost, da je nastal splošen klic: „Popravka je treba človeški družbi, cerkev naj se reformira pri glavi in pri udih!“ — in prišla je reformacija, katera je odtrgala od papeštva cele dežele in države, ki so odtrgane do današnjega dne. Pa ne hodimo tako daleč nazaj, pogledjmo mi le v našo najnovejšo zgodovino. Nedavno volil se je na Notranjskem nov deželni poslanec. Tam je že šlo po tem novem geslu; ali se pa, častita gospoda, spominjate, da bi se bilo kedaj toliko strasti, toliko zmerjanja od jedne strani do druge čulo, da bi se bile besede „far“ in „farški“ in nazaj „brezverniki, brezbožniki“ tolikrat slišale, kakor pri tej volitvi? — Častita gospoda! Drugo leto bomo imeli mi deželnozborske volitve; mislimo si, da se bo delalo zopet s tistim geslom, mislimo si, da bi to, kar se je godilo na Notranjskem, razširilo se čez celo kranjsko deželo in da bodo tisti izrazi in tisto zmerjanje odmevalo od jednega kraja do drugega, slavna gospoda, ali mislite, da se s tem res poživijo

vera (Klici: greh se dela!), ali ni največja nevarnost, da podivja duhovščina in ljudstvo in da nastane popačenost, kakor je bila v srednjem veku? Toraj tudi iz tega stališča mi ne moremo programu nasprotne stranke pritrditi. Če pa mi vprašamo, kako je neki naša duhovščina na jedenkrat prišla do tega programa, ki v naših razmerah ni čisto nič utemeljen, da se je jela ločiti od posvetnih narodnjakov, dobimo odgovor, da je to gibanje presajeno z nemških tal. Nemška duhovščina se je zadnja leta postavila na svoje noge in dosegla lepe vspehe. Ali naša duhovščina, ko posnema nemške duhovnike, je prezrla velik razloček mej nemškimi in našimi razmerami. (Dobro-klici!) Nemški duhovščini ni se treba boriti za narodnost, nemška narodnost je utrjena, ona hrepeni celo po hegemoniji. Razumljivo je potem, da nemški duhovniki nimajo vzroka potegovati se za narodnost, da jim je narodnostno vprašanje še celo odveč, ker vidijo, da njihovi rojaki iz narodnostnih ozirov celo krivico delajo drugim narodom. Nemška duhovščina ima nadalje v resnici opraviti z židovsko-nemškimi liberalci. Ali častita gospoda! pri nas je bilo treba tacih liberalcev še le iznajti in iznašel jih je dr. Mahnič v svoji domišljiji (Dobro! živahna veselost!) Pri nas, častita gospoda! ravno mi narodnjaki bijemo se s temi našimi židovsko-nemškimi liberalci od prvega začetka in ta boj trpi naprej. Kako more potem

komu na misel priti, nam očitati, da smo jednaki, ravno-isti, kakor nemško-židovski liberalci? Opomnil bi pa tudi še jedno! Nemški duhovščini hodi jako na korist gibanje, ki je nastalo mej posvetnimi Nemci. To je gibanje, ki se imenuje antisemitizem ali krščanski socijalizem. V stranki, ki se pod tema imenom zbirajo, nahaja nemška duhovščina svojo najtrdnjšo oporo, in brez te stranke, jaz sem prepričan, ne bi ničesar opravila. V zvezi s to stranko doseže veliko in se ji zna posrečiti, da bode premagala židovsko-liberalno stranko. Ako bi naša duhovščina prav ločila stvar od imena, ona bi našla, da mi slovenski narodnjaki sami igramo ravno tisto vlogo, kakoršno igrajo tam nemški antisemiti in krščanski socijalisti (Klici: dobro!) Zategadelj bi jaz rekel: naša duhovščina, če prav prevdara narodno in versko korist, nam radovoljno poda roko, ker smo mi nje pravi zavezniki proti židovsko-nemškemu liberalcem. (Istina! Res je!) S tem bi bil jaz povedal, kar mislim k točki VI.

Prehajam zdaj k točki VII., pod kakošnim imenom da se združimo na skupno delovanje, in tu jaz priporočam staro ime naše stranke: narodna stranka. Pod tem imenom smo nastopili od prvega začetka, pod tem imenom hodili smo združeno z duhovščino in dosegli lepe uspehe in nosili smo ga s častjo pri vseh svojih stiskah in bojih proti močnim sovražnikom, da je postalo slavno to ime

tudi pri njih. To nam ostani! (Dobro! Naj ostane!) — Torej pod tem starim imenom „narodna stranka“ se združimo zopet! — Častita gospoda! Narodnost naj bo vez; ta vez je v korist tudi tistim, ki se potezajo za vero. Z narodnostjo, gospoda! pade tudi vera, (Da! Res je!), saj imamo mnogoletne skušnje, da tisti, ki odpadejo od narodnosti slovenske, odpadli so skoro brez izjeme tudi od vere in cerkve. (Dobro! Izgledi na Primorskem!) In versko življenje, če se tudi po kakem neugodnem vplivu od časa do časa kaj poslabša, to se da popraviti, narodnost jedenkrat zgubljena, je za vselej zgubljena. (Istina, prav dobro!) — Ti oziri, gospoda! morajo pač nagibati vsakogar, komur je v resnici za vero, pridružiti se nam in pristopiti „narodni stranki“ in zato ponavljam: „Združimo se zopet vsi pod našo staro zastavo, veri in narodnosti na korist in na veliko veselje vsem pravim rodoljubom (Izvrstno, dobro, živio!) in v to pomozi Bog!“ (Navdušeni dobro in živio-klici, plosk in burno odobravanje.)

Naše šolstvo.

(Poročilo preč. g. dra. **Antona Gregorčiča** k predlagani resoluciji II. (o šolstvu).

Slavni zbor! — Naj mi bo dovoljeno, da s kratkimi besedami priporočim oni del druge resolucije, ki govori o šolstvu.

Na shodu slovenskih in istrsko-hrvatskih državnih in deželnih poslancev dne 2. oktobra 1892. zahtevalo se je gledé na ljudsko šolstvo, (čita) „da se ljudska šola, namenjena odgoji slovenske, oziroma istrsko-hrvatske mladine povsod vredi na podlagi verskega izpovedanja in z izključno materinim jezikom, da se za njo potrebno učiteljsko osebje pridobi s primerno vreditvijo dotičnih učiteljišč, ter da se šolsko nadzorstvo, deželno, kakor tudi okrajno, izroča le nadzornikom, ki so slovenskega oziroma hrvatskega jezika popolnoma zmožni.“ Dalje se je sklenilo, da (čita) „ravno isto velja gledé obrtnih šol, katerih ustanovitev naj vlada nadaljuje, v prvi vrsti pa naj popolni obrtno šolo v Ljubljani, obrtno šolo v Trstu pa tako preustroji, da se bode nekoliko predmetov poučevalo tudi v slovenskem jeziku“.

Katoliški shod, ki se je dve leti kasneje sešel v Ljubljani, sprejel je resolucije, ki poudarjajo versko in narodno ljudsko šolo in ki obsegajo raznih podrobnih predlogov v tem oziru. Ali kaj se je zgodilo? Resolucija, predlagana današnjemu shodu po osnovalnem odboru, pravi (čita): „Ljudska šola še vedno ni urejena . . . se vsprejemajo slovenski otroci“, ter dalje (čita): „Vrhu tega se je . . . v nevarnost postavlja“. V Gorici je sicer slovenska ljudska šola že ukazana, pa ne še otvorjena. Mestni zastop se pritoži proti ministerskemu odloku pri upravnem sodišču. Na Koroškem so se dobile neke

malenkosti, pa tako male, da velja popolnoma to, kar izreka prečitana resolucija. Zato so popolnoma opravičeni naslednji odstavki resolucije, ki se glase (čita): „Te za kulturno prej odpraviti“ „Istotako maternim učnim jezikom.“ — „Za štaterske deželnih šolskih svetih.“

Mej tem, ko činitelji, ki so poklicani skrbeti za ljudsko šolo, prezirajo zahteve slovenskega ljudstva, godi se nekaj drugega, kar se v resoluciji tako-le izraža (čita): „Dopušča in po poklicanih faktorjev.“

Obrtne šole ustanavljajo se po Slovenskem le v mali meri in še tu se pogosto usiljuje nemščina ali italijanščina kot učni jezik.

Z ozirom na srednje šole sklenil je shod z dne 2. oktobra 1890, naj se zahteva (čita), „da se na novo oživetvori gimnazija v Kranji in popolni v višjo gimnazijo, ter da se napravijo slovenske vsporednice razun na gimnaziji v Mariboru tudi na gimnazijah v Celju, Gorici in Trstu, za hrvatsko mladino v Istri pa da se na novo otvori gimnazija v Pazinu s hrvatskim učnim jezikom, ali pa da se vsaj napravijo hrvatske paralelke na državni gimnaziji v Pulji.“ Temu je še dostavil: „Vodstvo in nadzorstvo za slovensko in hrvatsko mladino namenjenih srednjih šol, oziroma paralelk naj se izroča takim ravnateljem in deželnim šolskim nadzornikom kateri so slovenskega oziroma hrvat-

skega jezika zmožni v besedi in pisavi," ter: „Deželni šolski svet v Gradci in Celovci naj se razdeli v dva oddelka, v slovenski in nemški.“ Z ozirom na visoke šole zahteval je shod, naj se dovoli dijakom iz slovenskih pokrajin obiskovati vseučilišče v Zagrebu, in naj se ustanovi v Ljubljani pravniška akademija s popolno pariteto slovenskega in hrvatskega učnega jezika.

Katoliški shod z leta 1892. je gledé srednjih in visokih šol sprejel resolucije versko-nravne vsebine. V narodnem oziru je izrekel željo, da se osnuje s časom svobodna katoliška gimnazija s slovenskim učnim jezikom, ter izrazil pričakovanje, da svobodno katoliško vseučilišče v Solnogradu, ki se priporoča v podporo, bode zasnovalo nekaj slovenskih vseučiliščnih stolic. Kako se nam godi v tem oziru, znano je gospodom zborovalcem. Po mnogoletnih in mnogostranskih prošnjah otvorila se je zopet Kranjska gimnazija. Vse drugo je pri starem. Po pravici tožitoraj resolucija, rekoč (čita): „Ravno tako ni ustanovljena.“

Z ozirom na vse to, kar je rečeno o šolstvu in kar se bode poročalo o slovenskem uradovanji, končuje osnovalni odbor svojo drugo resolucijo s sledečima odstavkoma (čita): „Naglašujoč sredstev.“ — „Delovati je . . . težnje.“

Slavna gospoda! Načelo o verskem in narodnem šolstvu naglašša se mej Slovenci od nekdanj.

Slovesno sta ga proglasila shoda z leta 1890. in 1892. ter ga proglašajo resolucije, predložene današnjemu shodu. To so za Slovence načelna, velika vprašanja, katera imenujejo drugi politična vprašanja. Ta vprašanja so pri nas vedno na dnevnem redu in ostanejo, dokler bodo vprašanja, dokler se ne izvedejo. Sedanja vlada je pa ta vprašanja stavila raz dneveni red. Zato pa meni in mojim tovarišem v državnem zboru načeloma ni bilo mogoče podpirati je. Kanonik g. dr. Gregorec je v seji dne 27. aprila t. l. v državnem zboru naše stališče glede ljudske šole razločno opisal. Govoril je ne le v svojem imenu, ampak v imenu slovensko-hrvatskega kluba. Njegov izvrstni govor so prinesli malo da ne vsi slovenski listi, zato mi ni treba več o njem poročati. Slovenski narod ima pravico zahtevati, da se mu ugodno rešijo omenjena vprašanja. Do rešitve mora priti in gotovo je, da narod jo dočaka. V to je pa treba dela in boja, vztrajnosti in složnosti. Zato priporočam, naj slavni shod sprejme nasvetovano resolucijo. (Ploskanje.)

Slovenski poslanci pa državno-zborska koalicija.

(Poročilo preč. g. **Antona Koblarja** k predlagani resoluciji IV.)

Že vladika Slomšek je izrazil jedro narodnega našega programa z besedami: „Dve reči sta Slovincem dragi kot oči v glavi: vera katoliška in beseda materna.“ Prečudno je, da so na ta izrek pozabili tisti možje, ki so ga že večkrat izrekli, možje, ki pogosto trdijo, da „besedi mora slediti dejanje“ — da so nanj pozabili slovenski koaliranci takrat, ko so proti narodnemu programu v državnem zboru sklenili zvezo z našimi najhujšimi sovražniki: z nemškimi liberalci in judi. Osupnjen je opazoval slovenski svet nenaravni stvor, ki je pred letom zagledal luč sveta pod imenom koalicije. Celó kranjska duhovščina mu je prorokovala le kratko življenje, ker ni mogla pojmiti, kako naj se družijo in bratijo domači katoliški poslanci z največjimi nasprotniki katoličanstva. Tudi to je postalo mnogim duhovnom neumljivo, zakaj naj se bije srdit boj z najbližjimi narodnimi sobrati, ki so pri sedanjih razmerah, ko je slovenska narodnost v veliki nevarnosti, primorani, da čuvajo strogo našo narodno svetinjo, in zakaj bi se ne smelo govoriti o zvezi ž njimi za ohranitev mile slovenske domovine. Še mučnejši je

pa postal položaj teh čudnih prijateljev koalicije, kateri so s pomočjo grofa Hohenwarta srečno strmo-glavili grofa Taaffeja in njegovo volilno re-formo, ko je nova vlada dne 23. novembra lan-skega leta proglasila program, po katerem je za-htevala, da naj zaradi koalicije mirujejo vsa večja politična vprašanja, torej poleg narodnih tudi verska. To naj bi bil tedaj sad slov. kato-liškega shoda, na katerem je poslanec Klun go-voril te-le besede: „Naši katoliški in konservativni poslanci so si postavili nalogo, v drž. zboru spremeniti šolsko postavo v tem smislu, da se šola postavi na versko podlago!“ — Nalogo o verski šoli mo-rajo pa sedaj vsled koalicije prav isti poslanci s katoliškimi načeli zatajevati in o njej ne smejo zi-niti, ali pa k večjemu postaviti šolo na podlago judovskega verstva, ker so judje odločilni faktor v koaliciji. Drug govornik katoliškega shoda je klica l: „Nam je vzor Kristus! Ali je Kristus delal kom-promise? Poklone svetnim mogotcem? Ali je objel skrunilce tempeljna? Vzel je bič in jih iz-gnal. Mi hočemo biti katoličani, kajti po sadu in dejanju nas bode te spoznali.“ (Burna veselost.) Zaprlo mu je sapo, ko je kompromis med nje-govimi katoličani in judovskimi mogotci postal dejanje in prinesel posledico, da vera slo-venskim koalirancem ni in ne sme biti na dnevnem redu. (Burno odobravanje.)

Kaj pa so čutili po sklenjenem sramotnem kompromisu tisti, katerim narodnost ni povsod le sredstvo, ampak včasih tudi smoter, kaj so čutili tisti razumni možje, ki so precej spoznali, da se bode s koalicijo le podpiral protislovenski sistem v Avstriji, po katerem se bodo Slovani tudi s pomočjo Slovencev pritiskali na steno, tega vam, rodoljubi! katerim srca še krvave vsled te grenke boli, ni treba popisovati. Ali res smejo sedaj pod geslom posestnega stanja obmolkniti vse tožbe, da se Slovincem, posebno Korošcem, Štajercem in Primorcem, glede narodne ravnopravnosti delajo grozne krivice? Ali naj rajamo za koalicijo Kranjci in molče gledamo tisto živo podobo posestnega stanja, ki nam predstavlja, kako brezvestna nemška in italijanska stranka davita naše brate po slovenskih pokrajinah? Ne! Kdor ima količkaj rodoljublja v srcu, teh razmer ne more gledati mirno, ali pa veseliti se koalicije. To resnico je spoznala celo celjska „Domovina“, kateri kumuje koaliranec gospod Mihael Vošnjak, ko je pisala pred jednim mesecem tako-le: „Sedaj vidimo, da je Nemcem glavni smoter nas Slovence uničiti, in da to dosežejo, so pripravljene zvezati se s komur koli.“ Kje so tedaj verska, kje narodna načela slovenskih koalirancev? (Dolgo ploskanje.)

In socijalno ter narodno gospodarsko vprašanje! Nemški liberalizem se je vtelesil v koaliciji,

in kuje verige, v katere bode uklepal še trje uboge narode kot veliki kapitalizem. Kmet in mali obrtnik zastonj vijeta obupno roke, ko se zadovoljno smeja koalirani veleindustrijalci in dunajski obrezanci, katerim se ni bati, da bi jim koalicija obdačila odrezance (kupone). (Burna veselost.) slovenski koaliranci podpirajo pa kapitalistom mogočni prestol s svojimi čudnimi načeli. Prav so tedaj storili tisti naši poslanci, ki niso vstopili v koalicijo.

O politiki načel pa slovenski koaliranci skrivnostno molčé. Rajši hodijo po sicer ne prav krščanski, ali, kakor pravijo, za sedaj dobri poti politike vspehov in koristi. Toda kakšne so njih zahteve in kakšni njih vspehi v politiki? Ko velik del slovenskih državnih poslancev o koaliciji ni hotel ničesar slišati, so pa drugi stopili vanjo pod nastopnim pogojem, katerega so slovesno precej razglasili „urbi et orbi“:

„Slovenski poslanci sklenejo izstopiti iz konservativnega kluba, ako se jim od vladne strani ne da v primernem obroku, to je, vsaj do razprave notranjega, naučnega in pravosodnega ministerstva v budgetnem odseku, poročstvo za ugodno rešitev njihovih narodnih teženj.“ Ta obrok je potekel letošnjo pomlad, narodne težnje se do danes niso rešile ugodno, a vendar slovenski koaliranci nočejo po-

stati mož-beseda, da bi izstopili iz koalicije. Koroški slovenski otroci se potujčujejo v šolah, kakor prej, slovenska Štajerska je pa dobila med tem časom za šolskega nadzornika odločnega Nemca, in od naučnega ministerstva še dandanes ne drži telegrafska žica do Trsta in Gorice, da bi v teh mestih zapovedala potrebne slovenske šole, kakor je nekdanj hitro zaukazala nemško šolo v slovenski Ljubljani. (Dolgo ploskanje.)

Ko je mirno prešla doba budgetne obravnave, so pa slovenski koaliranci vtesnili svoje zahteve in narodne težnje na spodnjo gimnazijo v Celji. (Čujmo!) A tudi te gimnazije vlada ni privolila slovenskim poslancem za sodelovanje v koaliciji, ampak je nalogo njene ustanovitve prevzela že od prejšnje vlade. To je povedal sam naučni minister Madejski, ki je ob enem nemške liberalce potolažil, da Slovenci proti njih volji kaj drugoga ne dobodo. S tem se vjema mnenje lista slovenskih koalirancev, da naj za izpolnitev drugih slovenskih teženj skrbe nekoalirani naši poslanci. (Klici : Sramota !)

Celje ! Celje ! Srečo imamo, da sedaj, ko vlada koalicija, besedica Celje pretresa svet stokrat bolj, kakor svoje dni v jednaki zadevi beseda Maribor. „Na pol slovensko gimnazijo prosimo v Celju, drugoga nič,“ pravijo ponižno slovenski koaliranci. „Slovenske gimnazije ne v Celju!“ pravi vlada po

svojem Celjskem okrajnem glavarji, kateri agituje v tem smislu po štajerskih vaseh in trgih. „Slovenske gimnazije nikjer in nikjer ne!“ kriče pa vsi nemški in nekateri poljski prijatelji naših koalirancev. Res, veličastni uspehi koalicije! Ko bi ne imeli škodljive koalicije, katero so prav za prav ustvarili nekateri slovenski poslanci z grofom Hohenwartom na čelu, rešilo bi se lahko vprašanje o Celjskih paralelkah administrativnim potom, kakor nekdam ono o mari-borskih paralelkah. (Burno odobravanje.)

Če se tedaj vender posreči, da se bode sprava zaželjena Celjska dvojezična gimnazija pod streho, čegava zasluga bo to? Pripomogli so k temu najprej shodi volilcev na Sp Štajerskem, na katerih se je odločno zahtevalo, da naj se izpolni ministrova obljuba, in da naj slovenski poslanci izstopijo iz koalicije, ako ne bode Celjska gimnazija v proračunu. Prišla je tedaj potrebsčina za njo v proračun za 3 mesece. Do razprave v proračunu imajo pa Nemci naše koalirance na vrvici, kar je posebno nevarno v sedanjem kritičnem času, ko se delajo načrti o volilni reformi. (Dobro! Dobro!) Bati se je, da za skledico Celjske leče („pridobitev gimnazije sama na sebi res ni velika“ — pravi „Domovina“) puste slovenski koaliranci prvenstvo in gospodstvo v slovanskih deželah nemškim liberalcem zopet za dolga desetletja. Ne rečem, da bi to sto-

rili iz nebriznosti, pač pa lahko store iz strahú, da se jim ne razbije preljuba koalicija. In če se bode slednjič izpolnila jedina želja, da naj se na spodnji gimnaziji Celjski na vzporednih razredih trije predmeti podučujejo v slovenskem jeziku, s čegavo pomočjo se bode to zgodilo? Jedino le s pomočjo nekoaliranih slovensko-dalmatinskih in nekoaliranih mladočeških ter krščansko-socijalnih poslancev, kajti ves koalirani nemški Izrael bode kakor jeden mož glasoval nasproti. Če pa za Nemci potegnejo še koristolovni Poljaki, kakor se namiguje, potem bode tudi ta skledica leče spremenila se v skledico neslanega kropa. (Burna veselost in ploskanje)

Nad vse jasno se je pa pokazalo, kako nasprotna in škodljiva je koalicija slovenskim težnjam, v zadevi dvojezičnih napisov v Istri. Tu se je prav očitno razodelo, da je koalicija le podpora Slovanom nasprotnega zistema. Kar je vlada že davno bila ukazala, kar je glede na večino slovanskega prebivalstva v Istri jedino pravično, namreč, da naj nosijo c. kr. sodišča poleg italijanskih tudi slovenske oz. hrvatske napise, ta ukaz se je vsled italijanskega ropotanja najedenkrat ustavil in celo sneli so že pribite nove napise v Piranu in Tržiču v veliko sramoto mogočne Avstrije. (Živahno ogorčenje.)

Kaj, ko bi se Ljubljčanani upirali vladnim ukazom, kakor Piranci? — Za samoitalijanske napise v Istri sta se potegnila pa le dva italijanska poslanca, Rizzi in Bartolini, in podlegli so popolnoma tisti slovenski koaliranci, ki imajo prav za prav koalicijo v rokah, podlegli zaradi tega, ker so bili premalo odločni celo v taki stvari, ki je načelnega pomena. Nečuvena zmaga isterskega italijanstva ne bode, kakor se kaže, samo zaprečila dvojezičnih napisov ampak znebiti še popolnoma zatara vsako porabo slovenščine in hrvaščine pri primorskih sodiščih. (Ploskanje.) In vkljub vsem tem dogodkom nekateri slovenski poslanci še vztrajajo pri koaliciji. Ako koalicija niti toliko moči nima, da bi se izvrševali postavni ukazi, če tega ne zamore, da bi se ne delala s kršenjem vladnih ukazov krivica Slovanom, izginiti mora vsako upanje, da je koalicija zmožna in pri volji, prinesiti Slovincem sploh kak vspeh. (Burno odobravanje.)

Tega mnenja je tudi slovenska duhovščina. Dne 3. novembra t. l. je prav glede primorskega vprašanja „Slovenec“ priobčil nastopne jasne besede: „Kakor kažejo zadnja poročila, udali so se na Dunaju grožnjam italijanskih razgrajalcev, ški-lečih vedno čez mejo, in tlačena bo v Istri še z naprej v svojih pravicah slovanska raja, vsikdar zvesta svojemu vladarju in državi. Slovenski po-

slanci so storili v državnem zboru do zdaj vse, kar so mogli, v obrambo pravice in enakopravnosti. Kakor se kaže, bilo je vse brez vspeha. Ako pri tem ostane, tedaj po našem mnenji noben slovenski poslanec ne more ostati v koaliciji, s katero se podpirajo take določbe. Mi ne vemo, kaj nameravajo storiti slovenski poslanci v koaliciji, a za se vemo, da s koalicijo, ki bi podpirala in vzdrževala take kričeče razmere, ne moremo in nečemo biti prav v nobeni zvezi“. — Pri tem je ostalo, slovenski koaliranci nimajo vspeha, tedaj naj puste koalicijo. (Gromovito odobravanje.)

A propos! Nekaj vspeha znabiti dosežemo vsled koalicije tako-le. Napisi z isterskih sodišč, katere je koalicija spravila v kot, bodo znabiti kmalu priromali mej staro kramo tržaških židov. Prav bi bilo, ako bi kak tržaški rodoljub za nekaj kracarjev te napise kupil ter poslal v Ljubljano. Tu bi napravili iz njih doli pred reduto spomenik. Čitalo bi se tu na vse čase: „C. kr. sodišče v Piranu“, „c. kr. sodišče v Tržiču“ itd. Na vrhu bi pa dali narodnjaki napraviti napis: „Obsodišče slovenskih koalirancev“. Znabiti bi še v poznih letih kak deželni poslanec, korakajoč v to dvorano, iz tega napisa posnel si nauk: „Slovenska jagnjeta, ne

družite, ne koalirajte se s požrešno nemško-liberalno stranko ampak s svojim slovenskim rodom!“ (Burno, več minut trajajoče ploskanje.)

Naš socijalni in gospodarski položaj.

(Poročilo g. dra. **Karla Trillerja** k predlagani resoluciji V.)

I.

Slavni zbor!

Današnji shod slovenske narodne stranke ima v prvi vrsti namen, doseči trdno organizacijo narodnih mož zoper nevarnost, pretečo nam na narodno-političnem polju vsled vedno tesnejega združenja neprijaznih nam državnih elementov na jedni in pa vsled vedno globljeje prodirajoče narodne popustljivosti v lastnem narodu na drugi strani; a tudi pri tej priliki ne smemo in ne moremo prezreti, da je prvi pogoj za zadostno odporno moč naroda na političnem polju gmotno blagostanje in zadovoljnost vseh slojev njegovih. — V svesti si moramo biti, da zamore plamteč čut za svoje politične pravice ohraniti in negovati le tisti narod, čegar gospodarstvo je dobro in srečno urejeno in da ima politično bodočnost le tista stranka,

ki je pripravljena boriti se za gospodarske potrebe in blagostanje naroda kot tacega, ne pa le posameznih stanov, ki razumeva socialno vprašanje, vedno mogočnejše trkajoče na duri vladnih palač, vprašanje, vsled katerega se v porodnih bolih stresa današnja historična človeška družba.

In prav slovenski narodni stranki, združeni po svojih zaupnih možeh na današnjem shodu se ni treba, kakor marsikateri drugi mogočnejši stranki strašiti pred temi vprašanji.

Mi Slovenci smo narodna stranka v najblažjem in najširšem, v vsakem pomenu besede. Mi nismo, liki nemški levičarji, zbegani zastopniki mobilnega kapitala, čegar predpravicom zvoné narodi prav v današnjih dneh mrtvaško pesem, niti smo branitelji zarjavelega plemiškega gospodstva nad ubogim kmetom, kakor so to po ogromni večini nepoklicani zastopniki poljskega naroda in pa odposlanci velikega, nemobilnega kapitala, združenega v koaliranjem veleposestvu, niti smo končno prostovoljni ali neprostovoljni vojaki kake druge nekrščanske stanovske hegemonije, — vse to mi nismo. — Našli so se sicer ljudje, kateri so nas skušali ožigosati kot advokatsko-notarsko stranko, želeč nam izneveriti druge slojeve naroda ter obesiti nam na ta način tisti plašč stanovskega egoizma, kateri nosijo sami, — a današnji shod je najsijajnejši dokaz, da mi nismo niti advokatska, niti notarska,

niti meščanska, niti kmetska stranka, da smo marveč narodna stranka κατ' ἐξοχήν, da smo združeni v tej stranki vsi stanovi in slojevi našega naroda in da zategadelj prav naši stranki najkrepkeje bije srce za potrebe in težnje, za blagostanje vsega naroda. —

V naših resolucijah bilo je pa le v kratkih in lapidarnih stavkih moči dati duška našim nazorom v tem pogledu in moja naloga je zategadelj danes, da v glavnih potezah označim gospodarsko delovanje, katerega se misli lotiti narodna stranka v najbližji bodočnosti in katero je doslej v Slovencih več ali manj opoviral neizprosni boj za narodni obstanek, porabivši često vse naše duševne sile.

Dve leti sta minuli, odkar se je razpravljalo in menda prvič v Slovencih na tako široki podlagi socialno vprašanje na I. slovenskem katoliškem shodu. Ne morem in nočem tajiti, da se je tačas izprožila marsikatera trezna in pametna misel in obžalovati je le, da so vse tiste misli ostale dosihdob prazna beseda. I z v i r n e g a se je sicer v tako zvanem socialnem odseku le malo sklepalo in sklenilo, vzprejel se je marveč po večini le nemški krščansko - socialni - ekonomični program. A nič slabega zato!

Tudi narodna stranka slovenska, združena na današnjem shodu, smatra krščanski ekonomični program, razglašen na različnih katoliških shodih kot najpoštenejši, kar se je sedaj v tem oziru razglasilo

od strani „avstrijskih Nemcev! — Vprašanje je le to, imajo li faktorji, združivši se v znamenji vere na katoliških shodih tudi resno voljo in v kolikor se o tej ne da dvomiti, tudi moč, da izvrše tisti gospodarski program. In na tem moram žalibog nekoliko dvomiti! — Na vseh nemških katoliških shodih, kar jih je dosihdob zborovalo, izvzemši jedino zadnji nižje avstrijski shod, na katerem so oficijelno sodelovali in tudi odločevali krščanski socialisti, ta jedina simpatična nam nemška stranka, imeli so namreč če ne glavno in odločilno pa vsaj jako uplivno besedo tisti aristokratski zastopniki nemobilnega kapitala, katerim bi temeljita socialna reforma najglobljeje segala v žep, kateri hoté z glasnim kričanjem zoper pogubno delovanje mobilnega kapitala obrniti splošno pozornost od ne manj krivičnih predpravic upliva velikega nemobilnega kapitala, ki so se torej v naročje katoliške cerkve zatekli kakor v nekak azil za svoje krivične stanovske predpravice.

G l a s n a r o d a zategadelj ni odmeval vselej na katoliških shodih in vsled tega se nam ne sme šteti v zlo, ako smo z neko nezaupnostjo sodili pojave takih shodov, zlasti odkar smo se morali prepričati, da se je I. slovenski katoliški shod zlorabil tudi gledé narodno-gospodarskih vprašanj v zgolj strankarske namene, kar gotovo ne more biti v korist in hasek gospodarskim potrebam naroda.

Dokaza za to svojo trpko trditev danes ne bom ostal na dolgu! Toda o tem kasneje — sedaj naj mi bo pred vsem dovoljeno, da precizujem v splošnih potezah gospodarsko stališče narodne stranke! —

Vse, kar se dandanes godi in vrši v širni Avstriji, bodisi na strogo političnem, bodisi na narodno-gospodarskem polji, vse to se stori v imenu in v znamenju koalicije. Zategadelj nam je presojati vrednost koalicije tudi raz gospodarsko stališče, kakor se je to storilo na današnjem shodu že raz stališče politično. In ako se ozremo na zgodovino naše državne koalicije, tedaj pridemo do zaključka, da te nove politične konstelacije niso rodila toliko politična, kakor g o s p o d a r s k a vprašanja!

Dokler se je grof Taaffe postavljaj po robu le n a r o d n o - p o l i t i č n i m zahtevam levičarjev, so le ti brez uspeha naskakovali njegovo pozicijo. Kakor hitro se je pa dotaknil, četudi jako rahlo, odzivajoč se rad ali nerad glasnim in vedno glasnejim zahtevam dosihdob politično brezpravnih slojev narodov avstrijskih, — krivičnih privilegij m o b i l n e g a k a p i t a l a, zastopanega po požidovljeni levici in nemobilnega, zastopanega po Poljakih in veleposestnikih, — tedaj je bilo po njem in preko njega podala sta si v pomoč pod krinko „državo vzdržajočih elementov“ bratsko roko mobilni in nemobilni kapital! Brez pomisleka pozabili so zastopniki poljske žlahte in nemškega ter

nenemškega velikega posestva na staro politično neprijateljstvo, na vse, kar jih je dosihdob ločilo od židovskih levičarjev, ti zadnji pa so istotako brez pomisleka vrgli od sebe zadnjo capo svobodomiselnih idej, ki jih je vezala še na narod — in eto koalicijo!

Splošna volilna pravica, to je bil tisti „menetekel“ pred katerim so vzdrhteli zastopniki kapitalizma, to je bil tisti kamen, nad katerim se je izpodtaknil in padel grof Taaffe. — In s tem sem pri prvi točki svojega referata.

Splošna volilna pravica — to je danes bojni klic vzbujajočih se, dosihdob politično brezpravnih narodnih slojev, od rešitve tega vprašanja zavisna je v prvi vrsti tudi bodoča narodno-gospodarska konstelacija v Avstriji in zategadelj se tudi narod slovenski ne sme in ne more več odtegniti razmotrivanju tega vprašanja.

Naglašal sem že, da se nazivamo mi narodno stranko v najširšem pomenu besede in zategadelj tudi ne more biti dvomljivo, kako stališče nam je na čeloma zavzeti glede vprašanja volilne reforme. — To stališče izraženo je v kratkih besedah v točki peti resolucij:

„Narodna stranka“ obračaj vso skrb . . . zlasti na uvedbo občne volilne pravice in pravično uredbo volilnih okrajev!“

Naše pritožbe gledé volilne geometrije, s katero nas je svoj čas hotela udušiti nemška vlada, so stare toliko, kolikor je stara avstrijska ustava in naša politična zgodovina v tem času nas uči, da bo tem pritožbam ustreči mogoče le z radikalno volilno reformo, kakoršno vsi narodi avstrijski preko glav svojih nepoklicanih zastopnikov vedno glasneje zahtevajo. — In morda nima kmalu kak avstrijski narod toliko vzroka za tako zahtevo, kakor narod slovenski; morda ga ni naroda, kateremu bi bil tudi v političnem oziru t u j i kapitalizem, kapitalizem, čegar hegemoniji napoveduje dandanes boj vesoljni svet, vsekal tako globokih ran, kakor narodu slovenskemu!

Odveč bi bilo za to navajati dokazov, znanih nam vsem, in spominjati se usojam le na lice te dvorane, v kateri danes zborujemo, za časa deželnozborskega zasedanja. — Skoro tretjino deželnih poslancev voli še vedno tista peščica nemčurskih veleposestnikov, od katerih ima marsikdo komaj domovinsko pravico v deželi kranjski in katerim so težnje prebivalstva te dežele veliko manj na brigi, nego njihovi konji in psi.

In nič boljše ni drugod!

Le exempli gratia navajam, da pri državnozborskih volitvah na Kranjskem odvaga jeden sam tak veleposestnik 25 direktnih meščanskih in 149 reci: stodevetinštirideset!! kmetskih volilcev, poleg

tega pa še sto in sto marljivih a politično brezpravnih delavcev, zasebnih uradnikov in drugih inteligentnih ter delavnih državljanov; na Štajerskem pa odvaga celo 35 direktnih meščanskih in 174 kmetških volilcev jeden sam tak velmož! Saj je pa to tudi najznačilnejši znak kapitalistične države, kakoršna hoče biti zlasti sedaj v znamenji koalicije Avstrija, da ima tisti največjo moč, ki najmanj dela, in da izključuje od javnega sodelovanja najdelavnejše kroge in slojeve prebivalstva.

Skušā se sicer ta krivični sistem braniti z vzklicem na davčno silo sedanjih privilegiranih stanov. — A tudi ta izgovor je jalov. ker se pri tem ozira zgolj le na direktne davke, prezirajo pa se popolnoma indirektni davki, ki so bogatejši in tudi občutnejši nego direktni in katere po ogromni večini nosijo tisti slojevi narodov, katerim se odrekajo ali pa vsaj skrajno omejujejo vse politične pravice in vsled tega tudi vsako sodelovanje za povzdigo narodnega blagostanja./

Od leta 1877 do leta 1892. narasli so v Avstriji indirektni davki od okroglo 227 milijonov na okroglo 314 milijonov, direktni pa le od okroglo 88 milijonov na okroglo 113 milijonov. Indirektni davki pomnožili so se torej v tej dobi za okroglo 87 milijonov, direktni pa le za okroglo 25 milijonov.

Glede reparticije indirektnih davkov pa je jedino pravo merilo konsumcija po slojevih ljudstva

(Classenconsumtion) in to merilo nam kaže, da ogromno večino teh davkov plačuje brezpravni takozvani mali mož. — Globoka plast nižjega in revnejšega prebivalstva nosi torej najtežje davčno breme, ne pa tista plitva zgornja plast mobilnega in nemobilnega kapitala, ki danes vlada v znamenji koalicije. In vendar se naši koalicijski politiki osmelijo trditi, da tisti slojevi ljudstva, katerim odrekajo vse politične pravice, ne plačujejo nobenega davka in da jim zategadelj ni prostora tam, kjer se gre za blagor in gorje narodov v gospodarskem oziru.

To je v nebo kričeča krivica in zategadelj se mora vsaka prava narodna stranka z vso odločnostjo potezati za to, da se naš krivični volilni sistem reformira tako, da bo vsakemu delujočemu stanu dana priložnost, da zastopa na merodajnem mestu svoje potrebe ter brani svoje interese.

V to svrho je pa treba radikalne volilne reforme, opirajoče se na princip splošne volilne pravice in zategadelj je tudi slovenska narodna stranka z dušo in srcem za splošno volilno pravico in sicer tudi ne glede na nevarnost, da utegne taka reforma tu ali tam prouzročiti narodni naši stvari v prvem spočetku kako dozdevno izgubo.

Skrbi nekaterih krogov, da se ne bi krivica plačevala zopet s krivico, kakor to zahtevajo v

svojem srdu mejnarodni socijalisti, da zakonodajstvo ne bi palo iz jednega ekstrema v drug ekstrem in da ne bi dosihdob brezpravni slojevi prebivalstva preplavili hkrati in politično udušili sedaj izključno vladajočih stanov, skratka, da se tudi v tej stvari vzdrži pravična mera, tej skrbi bo lahko ustreči.

Na kak način naj se to uredi, ali po belgij-skem vzgledu pluralnega sistema ali kakor je zahteval n. pr. zadnji dunajski katoliški shod po nekakem stanovsko-zadružnem načelu, — to pa bodi stvar poklicanih faktorjev in to gre preko okvira današnjega shoda, ki ima precizovati le načelno stališče slovenske narodne stranke. — Le toliko povdarjaj danes slovenska narodna stranka, da reklamira volilno pravico za vse dosedaj izključene delujoče stanove na polji industrije, obrtnije trgovstva in duševnega dela, da pa odločno perhorescira nakano p o m n o ž i t i že obstoječe kurije, ker bi se s tem ustanovilo le posebno zavetišče socijalni demokraciji, in da mora zategadelj smatrati dosedanje postopanje koalicijskih strank in vlade v tej velevažni zadevi zgolj za žalostne polovičarske poskušnje izogniti se definitivni rešitvi tega vprašanja.

Pravična in trezna uredba volilne pravice, kakeršne strogo kapitalistična koalicija iz lepa nikdar ne bo dovolila, pa je tudi vitalnega pomena za blagostanje onih stanov, za katere se posebno obeta potegovati slovenska narodna stranka v 5. točki

današnjih svojih resolucij in to zlasti poljedelskega obrtnega in delavskega stanu. Le tedaj, ako ti stanovni v zakonodajnih zastopih ne bodo več izročeni na milost in nemilost koaliciji kapitala, ako bodo dostojno in pravično zastopani, le tedaj je upanje, da prisili narod poklicane faktorje v to, da se lotijo tistih temeljitih gospodarskih reform, po katerih ti stanovni po vsej pravici hrepene.

Ozrimo se najprej na kmetski stan!

Avstrija je še vedno v prvi vrsti poljedelska država, a navzlic temu so se naše vlade dosihdob za blagostanje kmeta, tege najtrdnejšega stebra države, vse premalo brigale. Značilno je v tem pogledu že to, da nam v Avstriji skoro povsem nedostaje zanesljive uradne agrikulturne statistike akoravno bi bila taka statistika neobhodno potrebna za spoznanje socialnega stanja države, v kateri se ogromna večina prebivalstva peča s poljedelstvom. Vse prebivalstvo je interesirano na tem, da zve, je-li naš kmetski stan še zdrav, je-li se zemlja izkorišča intenzivno dovolj in je-li ne upliva tudi že tu po gubno naraščajoča moč kapitala.

Vsega tega nam uradni viri ne povedó, a mi Slovenci, ki smo eminentno poljedelski narod, ki dobro vemo, kako velikanskega pomena je za naš narodni razvoj zdrav kmetski stan, mi smo morali priti žalibog temeljem lastnega opazovanja do osvedočenja, da je naš kmet potreben nujne in izdatne

pomoči, ako hočemo zabraniti, da se nam ne izpremeni v doglednem času v kmetiski proletarijat in v sužnja tujega kapitala — liki Irska raja.

V najkrasnejših krajih naše domovine moramo opazovati, da nam tuji kapital presežava najlepša kmetiska posestva ter kmetu prepotrebne pašę izpreminja v zaprte lovske domene. Tujec nam sili s svojim kapitalom v deželo skozi duri in okna in vlada, mesto da bi branila nezdravi centralizaciji zemlje v jedni roki, ga podpira v svoji kratkovidnosti kmetu na kvar, kjer ve in more. V zadnjih sto letih se je kmetsko prebivalstvo skoro podvojilo, zemlja, ki naj redi prebivalstvo, pa je ostala, ako se abstrahira od nekoliko intenzivnejega obdelovanja, ista. Prva posledica temu je bilo vedno naraščajoče razkosavanje kmetij, kateremu so vlade dosihdob zaman iskale leka, tako da dandanes zemlja ne more preživiti skoro nobene večje kmetске rodbine več, tem manj, ker je vsled velikanskega napredka prometnih sredstev in pa tudi vsled nezdrave naše carinske politike, pospešujoče inozemsko konkurencę, cena kmetških pridelkov vedno bolj padala in še pada. Kmet je moral torej iskati drugih virov zaslužka. Lotil se je pred vsem s ojih gozdov, in kaj to pomeni za kmeta, tega pač ni treba nadrobneje razkladati. Pametnejši kmeti obrnili so vsled tega svojo pozornost na živinorejo, sadjerejo, domačo industrijo itd. A tudi na teh novih poljih svoje delavnosti je zaman

iskal potrebne podpore in pomoči. Zlasti živinoreja obetala je postati nov vir blagostanja velikemu delu slovenske domovine. Prvi pogoj živinoreji pa je zadostna paša. Človek bi torej mislil, da bo vlada z vso odločnostjo branila starodavne kmetijske pašne pravice — a kaj vidimo v istini?! Tujemu kapitalizmu na korist uničuje se kmetijska paša, kjerkoli mogoče! . . . — Trtne bolezni in druge nezgode, proti katerim je vsa državna pomoč dosihdob ostala več ali manj neploden diletantizem, nesrečna vinska klavzula itd. storile so ostalo in pod pritiskom vseh teh faktorjev jela je ginevati kmetu ljubezen do rodne zemlje in domovja, jel se je ozirati v — Ameriko. Domačija mu ni bila več, kakor njegovim prednikom, tisti dragi kos zemlje, na katerem mu je sojeno živeti in umreti, postala mu je marveč to, kar je dandanes, žalibog, že skoro vse na svetu — kupčijsko blago.

In tako je tudi naša slovenska zemlja marsikje postala zrela za tiste velike latifundije, ki so še povsod pomenile smrt zdravemu in zadovoljnemu kmetijskemu stanu. Kmetijska živinoreja je nemogoča, kjer se pašniki spreminjajo v zverinjake in podrobna kmetijska industrija je uničena, kjer jej stopi na vrat posestnik velikih latifundij in tujega mobilnega kapitala kot producent „en masse“.

To zavest moramo najprej vcepiti našemu kmetu, ako mu hočemo ohraniti gospodarsko ne-

odvisnost in samostalnost. Vcepiti mu moramo tisti pravni čut, kateri so strmečemu kulturnemu svetu pokazali na daljnih avstralskih otokih domači divjaki tačas, ko so kupovali od njih evropski naseljenci zemljo. Tudi, ako bi bila cela rodbina in cela zadruga pripravljena — tako so dejali ti „divjaki“ — svoje zemlje prodati ne smemo, ker se smemo znebiti pač svojih pravic, ne pa tudi onih naših otrok in potomcev, rojenih in še nerojenih. Ti potomci pa so že vnaprej zadobili neovržno pravico do zemlje svojih prednikov in očetov.

Take nazore naj bi bili vcepili odločilni faktorji kmetu, pa bi se jim ne bilo nikdar treba ubijati učenih glav z — agrarnim vprašanjem in kmetskim dednim pravom. —

A sedaj imamo to vprašanje in zategadelj je mora študirati tudi vsaka politična stranka, kateri je na skrbi kmetski stan.

Skušal sem dokazati, da se ima tudi naš kmet v prvi vrsti boriti zoper pogubni vpliv tujega velikega kapitala, hotečega se polastiti njegove zemlje, in glavna stvar je tedaj, da se učvrsti kmeta za ta boj, ki je postal vsled vladajočega gospodarskega sistema, žalibog, neizogiben.

Tako učvrstenje pa je mogoče le v asocijaciji, le v združenji. Z združenjem kreditnih močij naj se oskrbi kmetu cenem hipotekaren in kmetski industriji tudi cenem mobilaren kredit; z

združenjem delavnih sil in produktov, zlasti takih, ki se dajo razpečavati in v denar spraviti le v velikih kvantitetah, pa naj se mu omogoči konkurenca z velikim producentom. Kmetskih zadrug, kreditnih in gospodarskih je torej treba!

Nehvaležno pa bi bilo, ako bi se na tem mestu z vsem priznanjem ne spominjali naših domačih narodnih hranilnih in posojilnih društev, ki so mnogo storila in še storé za gospodarsko emancipacijo našega kmeta, a tajiti se ne dá, da bode tudi tu treba še reform, ki bodo znižale sedanjo še vedno previsoko ceno kmetskega kredita, in jaz nič ne dvomim, da se bodo ti naši zavodi, če jih bo občinstvo zadostno podpiralo, sami rade volje lotili teh reform. Vprašanje asocijacije kmetskega stanu po okrajih ali občinah treba bo pretresati, zlasti ker imamo v izgled dežele, v katerih je ideja take asocijacije rodila izvrsten sad. Omenim naj tu le zlasti nemški del Sedmograške, kjer je 38% sveta občinska last, kjer večina občin vse svoje potrebe pokriva iz prihodkov tega imetja in občinske industrije v lastni režiji.

Podrobnejši načrt, katere reforme v tem pogledu bi bile najsilnejše in najhitreje izpeljive, podal bo slavnemu zboru itak takoj za mevoj drugi referent v tej zadevi.

Koalicije narodnih sil zoper koalicijo tujega kapitala je silno želiti.

„Svoji k svojim“ to zlato a pri nas še vedno premalo uvaževano načelo naj nas vodi tudi tu. Saj nam največji denarni zavod v deželi le prejasno dokazuje, kaj je domači denar v tujih rokah. Koliko dobrega bi ta zavod s svojim ogromnim imetjem lahko storil za povzdigo blagostanja v deželi; a mesto v domača podjetja investuje svoje kapitalije rajše v Dunajske in Tržaške hiše, podpira z odprtimi rokami sovražna nam politična podjetja, za blagor tistega naroda, kateremu ima zahvaliti svoje zaklade, pa stori gospôda le toliko, kar m o r a. Umetno vzdrževanje nemštva v deželi to je tu poglavitni, žalostni poklic slovenskega denarja. Ogromni rezervni zaklad tega zavoda pa leži mrtev za domače narodno gospodarstvo in še vedno zaman čakamo, da bi prišla vlada do spoznanja ter predrugačila regulativ tega zavoda tako, da bi se m o r a l rezervni zaklad investirati v koristna in potrebna deželna podjetja. — In take zavode naj podpira slej ko prej slovenski kmet? Od njih naj pričakuje, da se bo svoj čas vsaj deloma zopet njemu na korist uporabil dobiček, pridobljen iz njegovega denarja. Ne, tu je nujna potreba kmetu odpirati oči! — Pomagajmo si sami in Bog nam bo pomagal!! — Saj tudi od državnega zbora v sedanji njegovi sestavi kmetu v korist nimamo pričakovati izdatne pomoči. — Domovinski zakon, — mirovna sodišča, — občinski posredovalni uradi, — zakon zoper pi-

jančevanje — to so po večjem vsa večja, kmetskega stanu neposredno se tikajoča vprašanja, s katerimi se je v zadnjem času bavil državni zbor. A tudi to minimalno delo kmetu v korist je za nas le malotnega pomena, ker se tu gleda le na večje dežele z dobro organizovano občinsko avtonomijo prezirajo se pa posebne razmere drugih deželá in zlasti to, da ovirajo vpeljavo n. pr. novega domovinskega zakona, mirovnihi sodišč in občinskih posredovalnih uradov marsikje in v prvi vrsti tudi na Kranjskem pre majhne občine, ki nimajo zadostne odporne sile za vpeljavo radikalnih reform: vsled tega pa bodo vse te same na sebi sicer koristne nove naprave, le neznosno breme za male občine, dokler se le-te ne združijo v velike, ki bodo zlahka zmogle novi delokrog.

Z večjimi agrarnimi reformami se pa naš državni zbor seveda ne utegne baviti

Toliko na tem mestu v obče o kmetskem vprašanju! — — —

A tudi za blagor trgovskega in obrtnega stanu obeta se naša stranka potegovati. In potrebno je to, kajti tudi malemu trgovcu in obrtniku vsekala je éra kapitalizma globoke rane. Tudi tu so razmere slične kmetskim in tudi tu žuga kapital uničiti malega trgovca in obrtnika. tudi tu čuti narod slovenski v vseh žilah konkurenco tujega kapitala.

Kjerkoli se razkrije v naši domovini kak nov zaklad, kak nov vir pridobivanja potom obrti in trgovine, takoj se ga polasti tuji kapital in žalostna resnica je, da se naša velika trgovina in obrt vedno bolj koncentruje v tujih rokah. Poleg tega dela uprav neznosno, ker nereelno konkurenco domačim obrtom ter trgovini tuji kapital, združen v trgovinskih centralah, ki so se polastile tudi že provincije. Saj preplavljajo židovske tovarne tudi slovenske pokrajine že celo z obleko in obutjem in vsakojakimi vsakdanjimi potrebščinami, ki naj bi dajale vsakdanji kruh domačemu malemu trgovcu in obrtniku. In nihče ne vpraša dotičnih velikih podjetij, je-li imajo izkaz sposobnosti za to ali ono rokodelstvo, kateremu delajo nepošteno konkurenco, dočim se bo od domačega malega obrtnika skoro že zahtevala visoka šola. Kamor pa ta konkurenca ne seže, tam pa škoduje država sama marsikaterega obrtnika s konkuriranjem prisilnih delavnic.

Ta vsestranska konkurenca in pa dragi trgovski in obrtni kredit — to sta glavna vzroka, da mali naš obrtnik in domača naša industrija vedno bolj in bolj propadata, da niti ne zmoreta več itak krivično visokega davčnega bremena.

Tudi na te žalostne prikazni morala bo narodna stranka obračati vso svojo pozornost ter premišljevali, s katerimi sredstvi bi se najprej dalo

našemu malemu trgovcu in obrtniku najuspešnejše priskočiti na pomoč.

Kako stališče pa zavzemajo temu vprašanju nasproti sedaj vladajoče stranke, to pokazale so v zadnjem času debate o zakonu zoper kupčijo na obroke in zoper sleparske takozvane razprodaje — katera zakona smatrajo odločilne parlamentarne stranke že za preveliko dobroto malemu trgovcu in obrtniku!!

In sedaj k položaju zadnjega stanu, omenjenega v 5. točki naših resolucij, onega stanu, ki je v zadnjem času najmogočnejše povzdignil svoj glas za dostojno existenco ter politično jednako-pravnost. To je delavski stan in v prvi vrsti industrijalni delavec, ki je tudi na Slovenskem postal v zvezi z obrtnim njegovim tovarišem važen ekonomičen faktor, zlasti odkar se je udomačila pri nas s pomočjo tujega kapitala in njemu na korist velika industrija.

Tajiti se ne da več, da se delavski stan tudi pri nas že grdo izkorišča in zlorablja, da imamo tudi pri nas v prvi vrsti po krivdi tujega kapitala že oni delavski proletarijat, ki je rodil drugje socialno demokracijo in najhujši izrodek njen — anarhizem. Ekonomični položaj delavca je nujno potreben temeljitega zboljšanja; to zahteva najprimitivnejši čut pravice, to zahteva napredek civilizacije, zahteva tudi duh krščanstva! — V kolikor

se tedaj boj delavskega stanu za človeku dostojno existenco suče v mejah zakona, morajo biti simpatije prave narodne stranke na strani delavcev in zlasti slovenski stranki treba je uvaževati, da bo le s temeljitimi socijalnimi reformami moči iztrgati slovenskega delavca internacionalnemu socijalizmu, ter ohraniti ga narodu in veri očetov! — Poštena in rentabiliteti mobilnega kapitala, v čegar službi je zlasti industrijalni delavec, primerna ureditev plače, — omejitev delavnega časa, — upeljava izdatnega nedeljskega miru, — odprava otroškega in pa omejitev ženskega tovarniškega dela, ki zlasti omoženim delavkam onemogoči vsako zdravo rodbinsko življenje, kakoršna je prva podlaga moralne in verske vzgoje otrok in nramnega življenja, — zadostna stanovska organizacija z zakonito določenim delokrogom, — primerno starostno preskrbljenje, — in konečno politična enakopravnost: — to so kardinalne točke delavskega programa, za kateri se mora po svojih močeh potezati tudi narodna stranka, ker jej kot taki mora biti na srci blagor vseh slojev naroda.

Tako sem sedaj poskusil v kratkih potezah, — kakor je to bilo jedino mogoče v tesnem okviru današnjega shoda, — opozoriti na glavne rane, na katerih bolehajo naš kmet, obrtnik in delavec.

Skušal sem dokazati, da je najhujše rane vsekal vsem stanovom tudi v Slovencih tuji kapitalizem in da je zategadelj tudi z gospodarskega stališča pogubno vsako podpiranje kapitalistične koalicije; poglavitna naloga narodne stranke na gospodarskem polju bodi torej, pripraviti pot gospodarski organizaciji vsakega stanu zase in vseh skupaj, kajti le v emancipaciji od tujega kapitala je garancija za boljšo bodočnost. — Poleg tega pa se moramo združiti z vsemi drugimi v resnici narodnimi strankami v svrhu, da se doseže pravična davčna reforma. Pravična pa bo le taka reforma, ki bo segla v prvi vrsti na mobilni kapital, ki bo zadostno izkoriščala njegovo resnično davčno moč ter bo na ta način izdatno razbremenila delujoče in pridelujoče stanove. Z veseljem na tem polju pozdravljamo delovanje nemških krščanskih socialstov, koaliciji in njenim podpirateljem, zlasti tudi slovenskim pa kličemo tu v spomin besede, s katerimi je jeden največjih državnikov našega stoletja, Gladstone posvaril angleško koalicijo kapitala. „Moja gospoda, preresna resnica je za vas, da ste zašli v nasprotje s čutili in zahtevami naroda.“

Saj je žalostno dovolj tudi to, da nam nesrečni domači politični razpor vsaj na Kranjskem zabranjuje celó složno delovanje v prid naroda na gospodarskem polju. Akoravno se namreč naš gospodarski program od krščansko-socialnega v na-

čelih prav nič ne razlikuje, vender izvestna stranka čuti potrebo, na javnih, takozvanih gospodarskih shodih hujskati narod zoper nas s tem, da nas meče v isti lonec z nemškimi lažiliberalci, zastopajočimi kmetu in obrtniku toli pogubni veliki kapital. In to delajo oni isti ljudje, ki so na katoliškem shodu sicer v dno pekla prokleli gospodarsko politiko nemških lažiliberalcev, ki pa sedaj v bratski koaliciji s tem istim elementom zabranjujejo hote ali nehote vsako večjo in izdatnejšo reformo v prid kmetškemu, obrtnemu in delavskemu stanu. — Toda gotovo še pride čas, ko bode narod sprevidel, kdo podpira pogubno gospodarsko delovanje sedanjega sistema, mi ali oni, ki nas psujejo „liberalce“! — Lahko je na javnih shodih hujskati kmeta, da plačuje preveč davka in da smo tega krivi mi takozvani liberalci, lahko je vzgajati v nižem ljudstvu sovraštvo zoper vsakoga, kdor ne nosi irhastih hlač in tudi ne duhovske suknje, a plemenito to ni in uspešno gospodarsko delovanje najbrž tudi ne, niti je konečno to izvrševanje krščansko-socijalnega programa. Malo dostojen in malo pošten agitacijski manever je to, družega nič! Oprostljivo je potem pač, ako se nam v očigled takemu početju vriva sum, da nekaternikom ni toliko za gospodarski preporod naroda v srci kakor na jeziku!

Izkrena naša želja pa bi bila, da vsaj na gospodarskem polji drug drugemu ne oviramo poštenega dela in da se zjedini pod zastavo zdravega gospodarskega programa vsi, katerim bije v resnici srce za blagor naroda! Ne oklepajmo se praznih besedij, kakor liberalizem in konservatizem itd.! Lažiliberalci mi nismo in najmanj na gospodarskem polji, nasprotno pa tudi pojem konservatizma nima nikjer tako malo pomena, kakor na gospodarskem polji. — Konservirati nimamo nič, nego ukoreninjene krivice a tega mi nečemo in ne moremo, napredovati hočemo narveč in zato uverjeni smo, da imajo tudi na gospodarskem polji zmagonosno moč v sebi le napredne ideje.

Ker pa mora biti za zdrav napredek naroda vsak, kdor se nazivlja slovenskega moža, zategadel naj bi se ne iskalo nasprotstva tam, kjer ga v istini ni, zategadel naj bi se ne dopuščalo nadalje narod demoralizujočega hujskanja stanu zoper stan in naj bi se ne pobijalo z neplodnimi prepiri narodu vero v njegovo bodočnost; a tudi na zunaj ohranimo solidarnost in etični značaj naših prizadevanj in nikjer ne izdajajmo tudi le navidezno starih narodnih načel za hitrejo pridobitev kake lokalne koncesije, katero mora narod podrugje drago plačevati. —

S tem sem pri kraju. Uverjen sem, da je v marsičem nedostatna in pomankljiva črtica, ki sem

si jo po naročilu osnovalnega odbora usojal podati sl. zboru o našem splošnem gospodarskem položaju; a v okviru današnjega shoda moči je bilo kakor rekoč naglašati le glavna načela, ki naj vodijo v bližnji bodočnosti narodno stranko slovensko pri njenem gospodarskem delovanji in ako bo ta črtica vzbudila zanimanje za velika in vitalna gospodarska vprašanja tudi v širših krogih, tedaj bo v zadostni meri dosegla svoj namen.

II.

(Poročilo gospoda **Ignacija Gruntarja** k predlagani resoluciji V.)

Slavna gospoda!

Namenjen sem spregovoriti nekoliko besed o tej točki našega programa, v kolikor se tiče tega, da naj obračamo „vso skrb na zdrav napredek narodnega gospodarstva.“ —

Želim kratko razložiti vodilne misli programa, katerega naj se držimo, da odpomoremo nedvomno obstoječi bedi in težavnemu gospodarskemu stanju naših posestnikov, posebno kmetskega stanu. — Moj načrt obsega tri glavne točke.

Prva točka. Skrbimo, da dobimo „male sodne okraje!“

Veliki sodni okraji so na kvar pravosodju in s tem tudi pravni varnosti, ki je podlaga vsakemu gospodarskemu napredku; zajedno pa so z vsakim pravnim poslom, katerega imajo od sodišča oddaljeno stanujoče stranke tam opraviti, združeni ravno zaradi oddaljenosti neprimerni stroški; potnine, pričnine, komisijski stroški i. t. d. v takih slučajih neznosno narastejo. — Dasi ravno to vdeležence občutno zadene, je to vendar majhen nedostatek nasproti drugemu mnogo večjemu. — Pomislimo prevažen posel sodnikov sosebn v zapuščinskih in varstvenih rečeh. On naj bode oče sirot, on naj nadzoruje in vodi varuhe, ki so imenovani varvanecem in skrbnike, koji so postavljeni zapravlživcem in umobolnim osebam.— Vse te v narodno gospodarskem oziru neizmerno važne posle zamogel bode sodnik le tedaj prav zanesljivo opravljati in le v tem slučaji mu ne bo prišlo nič iz oči, ako omejimo obseg sodišč tako, da bo zamogel prebivalce osebno spoznavati in se seznaniti z njihovimi razmerami, da potem presodi, kaj jim treba, kaj jim ugaja.

Sodnik, ki ima biti duša vsemu pravosodju, zgubi pri velikih sodnih okrajih preveč časa z administrativnimi rečmi in mu primankuje časa za njegov pravi važni delokrog, da bi zamogel po treznem in resnem premišljevanji prepirne stranke mirnim potom sporazumeti.

Kakor pa zastopam gledé državnih sodišč načelo, naj bode njih krajevni obseg majhen, želim glede naših samoupravnih ali avtonomnih oblastev, to je naših občin, da se njihov krajevni obseg izdatno povekša, nasproti onemu, katerega imajo sedaj in to je

Druga točka mojega načrta, namreč: Ustvarijo naj se „velike občine!“

To velja posebno za Kranjsko, ker se nam ni bati, da bi se slovenski element spravil v velikih občinah umetno v manjšino, kakor se je tega bati v sosednih kronovinah. Kot vzgled za svoj načrt navedem cerkniški okraj — mali sodni okraj in ves okraj je jedna sama občina, ki šteje okoli 6000 prebivalcev. Avtonomija občin je prevelika pravica in je predragocena, kakor da bi smeli dopuščati, da se krši vsled neprimerne ureditve organov, ki so poklicani voditi občine. Male občine, kakor jih premnogo vidimo, nimajo niti gmotnih sredstev niti nimajo navadno dovolj ljudi, kateri bi poleg potrebnih duševnih sil razpolagali tudi s potrebnim časom in dobro voljo, da bi se pečali tako izdatno z občinskimi posli, kakor je potrebno. Kaj je posledica? — Župani takih malih občin niso nič drugega nego organi okrajnih glavarjev, ki pridno izvršujejo vse ukaze glavarjeve in si ne upajo ničesar ukreniti, ne da bi za vsako malenkost preje prosili dovolitve in odobritve pri okrajnem glavarju. Tak

župan vam pridno piše in piše imenike in zglasilne pole o rezervnikih, o brambovcih, črnovojnikih, novincih in Bog ve o čem še, da siromaka pač mine veselje do posla županovega in da vsled teh premnogih mu naloženih skrbi in pretečih pogonov, ukorov in denarnih kazni, če zamudi kakov rok, pozabi na skrb za napredek in povzdigo gospodarstva v svoji občini. Priznava se v obče, da pri pomankljivosti sedanje občinske organizacije ni mogoče pravilno izvrševanje lastnega in izročnega področja in da ostanejo vse odredbe deželnega zbora in odbora, mereče na povzdigo blagostanja, brez vspeha. Temu nedostatku odpomoči je le, če se uredijo velike občine, kajti le-te bodo imele gmotnih in duševnih sil dovolj, da zamorejo izvrševati vse premnoge posle domačega in izročnega področja, in le-te bodo razun tega zamogle veliko storiti za gospodarski napredek svojih občanov. Da pa bodo vse te posle zanesljivo opravljale, jim bode treba izvežbanega uradnika in to je oseba, katera zavzema v mojem programu zelo važno mesto, to je — občinski tajnik. Takega zanesljivega uradnika treba bo tembolj, če se občine lotijo tudi družih postav in agend, katere hočem pozneje imenovati.

Kakor imajo deželni odborniki, celo krdelo uradnikov, kateri strokovno juridično delo opravljajo, tako bo strokovni poročevalec za občinske stvari — občinski tajnik. — On bo zapísnikar in

poročevalec in svetnik pri — mirovnih sodiščih — (katera nam Bog kmalu podeli). — On in jedino on je pravi organ pri toliko preklicani in razupiti „legalizaciji“, oziroma njeni nameravani deloviti odpravi in pri vseh enakih poslih. Da vse to dosežemo, pa bo treba spraviti občinsko tajništvo v nekak sistem, treba bo, da ljudje, kateri hočejo dobiti tako mesto, dokažejo svojo sposobnost pred posebno komisijo, katero sestavljati je poklican deželni odbor, kot višja avtonomna instanca. — Tajnikom, ki bi imeli značaj javnih uradnikov, bo pa treba tudi osigurati existenco s primernimi plačami, pokojnino i. t. d., ob enem pa jih podvreči disciplinarni oblasti, katero izvršuje na zadnji stopinji deželni odbor — najvišje avtonomno oblastvo. On naj ima toraj besedo pri izpraševanju in pri strahovanju občinskih tajnikov. — Vsaka občina pa naj imenuje svojega tajnika. —

Rekel sem preje, da bodo imele velike občine izpolnjevati še marsikatero nalogo, katerih sedaj ne opravljajo. —

O tem govori tretja točka mojega načrta in ta je: Ustanovitev občinskih kreditnih zavodov.

Glavna podlaga vsem drugim podjetjem je ureditev kreditnih razmer.

Da kratko povem: Velike občine morale bodo gledati na to, da ustanovljajo kreditne zavode, ka-

teri donašajo korist celi občini, ki naj bode lastnica rezervnega zaklada in vsega dobička, ter z njim razpolaga v občinske namene, kakor: šolske knjižnice, šolske delarne, za občinske šole in ceste, za sadne in gozdne drevesnice, za povzdigo živinoreje, za povzdigo kmetijskega in obrtnijskega poduka, za sirotišnice in za bolnišnice i. t. d. —

V tem oziru imajo že Reiffeisen-ove posojilnice neko prednost pred posojilnicami, kakor so pri nas v navadi. —

Pri Reiffeisen-ovih posojilnicah namreč posamezni zadružniki nimajo nobenih pravic do čistega dobička in do rezervnega zaklada. — Želeti bi bilo, da bi tudi že obstoječe slovenske posojilnice, ki so v najneugodnejših časih veliko dobrega storile, sčasoma v tem zmislu svoja pravila popolnila, da se obrestujejo glavni in opravični deleži tako, kakor hranilne vloge, da naj bode obrestna mera nizka, da naj se ne odškoduje trud načelnštva, pač naj se pa da primerna nagrada denarničarju in tajniku, in da naj ne bodo zadružniki lastniki rezervnega zaklada in čistega dobička, ampak vse to uporabi naj se za dobrodelne in druge koristne namene. —

Točka, na katero polagam največjo važnost, je, kakor vže rečeno: Kreditni zavodi (to bi bile posojilnice za personalni kredit za vsako občino in hranilnice za hipotekarni kredit za vsak glavar-

stveni okraj) naj se ustanavljajo od občin tako, da čisti dobiček ne bodi last posameznikov, ampak občine. Podrobnosti o ureditvi teh zavodov ne bi bilo umestno tukaj razpravljati.

To so glavne misli mojega gospodarskega programa, kateremu so bistvene tri točke: mala sodišča, — velike občine z izprašanimi občinskimi tajniki in ustanovitev občinskih kreditnih zavodov. —

Zaradi kratkega časa, kateri je odmerjen vsakemu guberniku, nisem se mogel pečati s podrobnostmi, nisem mogel razviti svojih misli še o drugih, sem spadajočih vprašanji n. pr. o ravno sedaj zelo perečem vprašanji glede ureditve „domovinske pravice, o prisilnem zavarovanju, o kmetijskih podružnicah, o ustanovitvi gospodarskih zadrug za sjarstvo, mlekarstvo, sadjarstvo, vinarstvo in za leseno robo, o dobrodejnem vplivu konzumnih društev, o zboljšavanji učiteljskih plač, o poslovanju glavarstev in deželnih odborov i. t. d.

Vse to so vprašanja, ki bi zahtevala vsako za se obširne razprave, vendar se da o njih ložej doseči pozneje sporazumljenje, ker niso tako načelnega pomena, kot one tri glavne točke, katere sem razpravljajal. — O vsem tukaj navedenem bom pozneje še na drobno pisal.

Jeden ali drugi bo trdil, da ne dovoli vlada v pomnožitev okrajnih sodišč zaradi pomankanja

denarnih sredstev in da narastejo občini z izprašanimi tajniki taki stroški, katerih ne bo zamogla premagati. — Da bosta zamogli vlada in občina vse te stroške z lahka zmagati, in da bo vse poprej navedeno občini v materialnem oziru v tako korist, da ji ne bo treba sčasoma naloževati občinskih doklad, tudi to dokažem pozneje.

Namen mojemu programu je torej, da se omeji razkosavanje in zadolževanje zemljišč, da se zmanjša število pravnih in eksekucij in da se povzdignejo naša gospodarstva in da se okrepiča v našem ljudstvu versko-etična moč. — Usojam si torej predlagati, naj se pritrudi sledeči

resoluciji:

„Shod zaupnih mož izreče svoje prepričanje, da je na Slovenskem potrebna ureditev malih sodnih okrajev, sprememba občinskega reda v tem zmislu, da se ustanavljajo zlasti na Kranjskem velike občine z izprašanimi tajniki, katere nastavljajo občine in da se ustanavljajo občinski kreditni zavodi.

Gospoda moja! Naši uradni listi nam živo pričajo, kako se naša posestva zadolžujejo in razkosujejo; množično se krive prisege nam dokazujejo, da se versko-etični čut v ljudstvu zgublja, nasprotni nam elementi vedno bolj izpodrivajo naš materni jezik iz uradov in šol. Zaradi tega moramo posve-

titi vse svoje moči v povzdigo gospodarskega, versko-etičnega in narodnega čuta v našem ljudstvu. — V to svrho treba, da smo delavni in da ljudstvo spodbujamo k delavnosti. Delavnost združuje nasprotne si elemente in rodi varčnost in gospodarski red in gospodarsko neodvisnost.

Podlaga vsej naši organizaciji naj bode torej nesebična, vztrajna delavnost v smislu poprej razvitih idej in potem postaneta naš kmet in ž njim vred naš obstanek krepka na duhu in telesu.“ (Živa pohvala.)

Organizacija „narodne stranke“.

Poročevalec k VII. točki predlaganih resolucij, g. dr. **Danilo Majaron** je nasvetoval v glavnih potezah organizacijo narodne stranke.

Pravi zastop stranke bodi zbor zaupnih mož, ki naj določa načela in glavne namene delovanju stranke. Poglavitni organ, ki zvršuj zborove sklepe in določaj dejanja stranke od slučaja do slučaja, bodi zvrševalni odbor v Ljubljani, ki se lahko vsak hip zbere. Da pa bode ta odbor ravnal kolikor moči po mislih stranke ali vsaj njene večine, sklepa naj o delovanji stranke, sosebn o važnih vprašanjih, združen z zastopniki naroda (Dobro!). Ti zastopniki naj bodo okrajni zaupni možje, katere, za vsak sodni okraj jednega, nasvetuj zbor

zaupnih mož, in pa poslanci narodne stranke. Na ta način bomo imeli srednji organizacijski člen mej zborom zaupnih mož in izvrševalnim odborom: odbor zaupnih mož. Srce stranke pa ostane izvrševalni odbor v Ljubljani. Njegova naloga bode, osobito prvi čas, da izvede podrobno organizacijo. Stranka mora gledati, da dobi prav veliko značajnih in zavednih mož po raznih krajih dežele, — to so občinski zaupni možje —, ki bodo vsak v svojem obližji čuvali naše svetinje, budili svoje ožje rojake k zavednosti in politični delavnosti ter jih zbirali okrog sebe. Take majhne politične združbe po vseh večjih občinah naše dežele morajo biti idejal narodne stranke: ako bi jih dosegli od kraja do kraja, tedaj bi bila zmaga našega naroda in slovenske narodnosti za zmiraj dobljena! (Živo odobravanje.) Taka organizacija je vsega priporočila vredna. Ona je posneta po organizaciji drugih strank, katere se hvalijo, da so na ta način dosegle velike uspehe. Pred vsem je gotovo, da taka organizacija zanese politično zavednost globoko v ljudstvo, da daje poroštvo za združeno delovanje po jednih in istih načelih. Taka organizacija je prava demokratična: v njej ne vlada nikak pojeдин prvak, nego do veljave lahko pride vsak še tako preprost glas ljudstva, in omogoči se torej vlada vseh vsem v korist. (Dobro!) Govornik torej priporoča, naj se vsprejme resolucija, da bode

delovanje stranke vodil izvrševalni odbor v Ljubljani
vkupno z odborom zaupnih mož. To vodstvo pa
mora biti v neprestani delavni dotiki in vzajemnosti
s političnimi vodstvi izvenkranjskih Slovencev! Če-
tudi bomo organizovani samo za Kranjsko, tedaj
vender naša narodna stranka ne sme nikdar zaiti
na pota lokalne in separatistične politike! Naša
politika bode tudi odslej slovenska in mora skušati,
da zjedini Slovenijo. (Splošno odobravanje.)

Res je ves zbor pritrdil tem nasvetom, voilil
koj petnajst Ljubljanskih rodoljubov v izvrševalni
odbor in naročil temu odboru, da naj sestavi orga-
nizacijski statut narodne stranke in izvede podrobno
organizacijo po vsej kranjski deželi.

Narodna in univerzitetna
knjižnica

00000445125

© NUK

